

Dotamata mõeras.

Ilus jõulu, jutt vanale ja noorele.

„Tüü, püha jõu ilma peal:
En kõige kallim maa,
Sa lei ja leia ühes teal,
Si teegi...“

Tallinnas, 1900

Tõukius G. Mathiesen'i kirjadega.

A - 95405

2405

1r

Er 9486

Ootamata mõeras.

Ilus jõulu jutt vanale ja noorele.

„Truu, puhas süda ilma peal:
On kõige kallim vara.
Ja kui ja seda leidnud teal,
Si leegi riisu ära!“ —

Tallinnas.

Trükitud G. Bihlaka raamatukaupluse kulguga.
1900.

1900

2402

Дозволено пеззурою. Юрьезъ, 15 Октября 1899 г.

39471032

ARHIIVKOGU

TARTU ÜLIKOOGLI
RAAMATUKOGU

Печатня Г. Матизена, Ревель, Никольская 23.

Dotamata wõeras.

Püha Jõulu-laupäewa õhtu oli kätte jõud-
 mas, koidide käed oliwad töötamas ja tali-
 tamas, et Jõulu lapsukest rõõmsa südame
 ja meelega wõiks vastu wõtta. Nakkad wal-
 mistawad sell ajal waestele oma jõudu mööda
 rõõmu ja saawad oma kingituste läbi nende
 Jõulu-inglisk. Ka Wellau külasse oli iga
 Jõulu-laupäewa õhtu üks ingel ilmunud, et
 waeste inimestele rõõmu valmistada. Ka täna-
 selgi Jõulu laupäewa õhtul, millest meie jutt
 pajatab, oli fenna Jõulu-ingel ilmunud, aga
 mitte nõnda, kuidas endistel aastatel. Tema
 oli küll iga talumajasse ilmunud, aga mitte
 mõisa teomeeste ega mõisa teenijate juure.

Esimest lorda ei saanud nad sellel Jõulul misgi kingitust Jõuluts. Endised mõisa omanikud, kelle sugust wiimne lest, wana halli peaga härra oli olnud, ei unustanud kedagi oma teenijatest ilma Jõulu kingita jätmast, sellepärast sõras iga aasta mõisa härra saalis tore Jõulupuud, kelle ümber kõik mõisa sulased, teenijad, mehed, naised ja lapsed seiswad ja hülgawal filmil wana härra käest Jõulu kingitust wastu võtswad, mida ta igasühele wälja jägas. Nüüd oli see wana härra aga igaweste oma filmad kinni pannud ja uus härra, kes üks wana härra kaugelt sugulane oli, oli seda wana kombet ära kautanud. „Tühi raha raiskamine,“ oli ta öölnud, „millega mõisa raha saab raisatud!“ Endistel aastatel oli see wana härrale suurt rõõmu teinud, kui ta nende keskel wiibis ja neile oma kingitustega rõõmu tegi — uus härra ei näitanud neile oma nägugi, waid ta elas ühes sealt olewas kaugel linnas, kus ta mõisa sisse tuliku raha läbi lõi ja, nii kui talupojad ütlestwad: „sellest oma kõri täis ei saanud.“ Ta tegi weel muudki kurja ja pahandust, nii kui meie seda eespool kuulda saame.

Waesed inimesed pidiwad aga sellega rahul olema ja ennast sellega trööstima, et „wanad head ajad“ neil nüüd igaweste möödas on.

Nad olivad oma lastele ise jõudu mööda jõulu-
puud walmistanud ja olivad selle juures rõõm-
sad. Rõdige waesema wanakeste ja lastele oli
wana auus õpetaja ühe noore aga wiisaka tütar-
lapse abiga,*) Jõulu-puud walmistanud. Üksnes
rentniku Kromeri majas ei näitanud mistki Jõulu
rõõmu olema. Suures ruumikas ja kaunis rik-
kalikult ehitatud elutuas seisis küll wäljaehita-
tud Jõulu-puu nurkas, sellega oli Anna Kro-
mer, kellest meie ülemal juba kuulsime, oma
wanemaid rõõmustada tahtnud, isa aga oli oma
ainama lapsele südame liigutamisega ütelnud:
„Si, minu armas Annakene, ära süüta seda
mitte põlema, sest see ei tee mitte üksi minu
filmadele, waid südamele walu!“ Seda ei wõi-
nud ta sugugi imeks panna, sest wäga palju
ja suuri õnnetusi oli sel mööda läinud aastal
Kromer'i perekonda trehwanud. Wana härra
surm oli see esimene lөөt, sellega ta üle kolme-
kümne aasta sõbruses oli elanud ja wana moodi
renti maksnud, siis suur wiljailaldus; lõdige ras-
kem ja kurtwem lөөt trehwas neid aga sügisel:
Kende ainumas poeg Rudolhw, kes üks ditsew
noormees ja oma wanemate ainumas tugi oli,
selle peale nad oma tulewiku lootust paniwad,

*) Sellest lugija meie edespidiſes juttus lähemalt kuulda saab

sai soldatiks wõetud ja ratsawäe hulka pandud. Seal lõi teda üks hull hobune õpetuse ajal rindu, millest ta ka kohe surma sai. Sest ei olnud weel küll, waid enne Jõulut lastis temale nende uus mõisa härra teada anda, et Kromer'i kontrakt järgmisel kewadel otja lõpeb ja ta temaga enam uut kontrakti ei tee, waid ta peab selle tarja mõisast wälja minema, sest et ta maad oma kätte tahta wõtta. Kromeri suur armastus oma endise õnnsa härra wastu, selle poole ta kõigest hingest hoidnud, oli uut härrat tema waendlaseks teinud. — Anna Kromer oli endise mõisa proua pai-laps olnud, sellepärast oli ta teda ise koolitanud ja temale peenemaid eluwiiisid õpetanud.

Need oliwadki need põhjused, mispärast meie rentnikul rõõmus Jõulu meel puudus. Kurwa meelega istus ta omas leentoolis ja toetas pead kae najale. Tema wana abikaasa istus tema lähedal laua ääres ja kudus lambi tule walguisel sukka, töö ei tahtnud aga sugugi edeneda. Ta olets kogu selle suure kurwastuse tõttu siiski oma armsa mehega tahtnud juttu ajada.

„Kuule, isa,“ ütles ta wiimaks, „ma arwan, et uus torm mägede tagant on tulemas.“

„Lass torm huluda ja möllata!“ wastas

Kromer tufaselt, mis peale ta oma endise olisuse langes.

„Oh, et meie Anna juba kodu oleks!“ ütles ta edasi rääkides.

„Spetaja maja ei ole ju siit kaugemal, kui aga mõned sajad sammud!“ vastas Kromer lühidalt.

Jälle walitses sügaw waikus majas.

Emand Kromer'i sukatwardad käisivad kähku, ta näitas otsegu pahane olema. Anna ruutude wastu loidwad raheterad pragisedes. Väljast kõlasiwad tufased healed laste jõulu laulust nende kõrwu: „Oh ja õnnistud, oh ja rõõmustud!“

Kentnit õhtas seda kuuldes kõigest südamest. Ütski muu ei näinud seda, kui üksnes Jumal, kuidas suured filmawee pisarad tema karwast palet mööda alla weeresiwad.

„Mis meil nende jõuludest rõõmu on!“ ütles tema wana abikaasa pool pahaselt. „Inimene peab selle kurwastuse all tõega nõbrameelseteks jääma!“

Pea selle järele jõudis ka nende tütar Anna koju. Ta wõttis mantli seljast ja kübara peast ja riputas neid warna otsa. Siis waatas ta

osawõtliku armastuse ja pool kurtwa meelega, pea ema, pea jälle isa peale.

„See oli wäga rõõmulik waadata, kuidas need waesed inimesed endid Jõulu puu ja nende wäikse tingituste üle rõõmustasiwad. Meid oli ülepea: üksteistkümme last, kolm wana rauka ja neli emakest.“

„Neil on weel ikka parem elada, kui meil!“ wastas rentnik pahaselt. „Nende eest saab ometegi weel hoolt ja muret kantud.“

„Ja meie eest ka, armas emakene!“ ütles Anna kindla healega. „Sumal ei saa meid mitte maha jätma. — Kannata aga isa!“

Rentnik ei wastanud ega lausunud selle peale sõnagi. Anna astus tema juure ja pani käe tema õla peale, üteldes: „Spetaja saatis sulle terwisid, isa!“

„So oh? tänan siis!“ wastas ta lühidalt, ilma et ennast liigutanud oleks.

„Ta käskis sulle ütelda, et sa ennast temaga ühes pead trööstima,“ ütles tütar pehme heale, aga siiski terawa sõnadega.

Rentnik tõstis pea ülesse ja waatas küüwa filmadega tütre otsa.

„Mis ja sellega tahtsid öölda?“

„Uus mõisa härra olla ka temale teada last-
nud anda, et tema, kui kiriku patron (eest-
seisja), uut õpetajat saab võtma, sest et tema
juba wanaks olla läinud ja enam kiriku teenis-
tusega toime ei saa, sellepärast saab üks noor
õpetaja ametisse pandud.“

Kromer läi seda kuuldes vihaga vastu tooli
leent ja ütles: „See häbemata mees! ükski ini-
mene ei ole seda ütelnud ega võdigi ütelda, et
meie wana auuwäärt õpetaja oma ameti kohusid
ei suuda ega jõua täita! aga mis tühja ma selle
üle siis nii wäga ennast vihastan ja pahandan?
lass siisjed talupojad selle „auusa patroniga“
edespidi riielda ja tiskuda nii kuidas tahawad!
kes teab, kuhu nurka saatus meid saab kihutama!“

„Sa pead oma lootust üksnes Jumala peale
panema, armas isa!“ ütles Anna teda trööts-
tides. „Jumal on helde ja armuline, ega ta
meidki maha saa jätma, kui meie aga tema peale
loodame.“

„Aga keda tema armastab, seda ta ka karis-
tab!“ wastas ema terawal toonil ja kaebliku-
healega.

„Ära heida sellepärast kogu meest ära, ema,

waid looda üksnes Jumala abi ja armu peale!" ütles Anna trööstlikult.

"Siin peab kõik uueks ja ümber muudetud saama," ütles rentnik dhates. Ta ei hooli teiste käe läigust seda kõigewähemadki; tema meelest ei ole mistki asi kallis ega püha, ehk ta küll selle eest tänulik peaks olema, et ta selle mõisa ja maaloha otse kogemata ja juhtumise wiisil omale sai. Tema ei olnud mitte seaduslik pärija, waid üks hoopis teine mees, kes wist ammugi juba surnud ehk laia wälja kätte on sattunud. Nüüd on see päris pärandaja ka tõega surnuks tunnistatud ja meie saame ehk weel mõndagi ime uudist enne kuulda ja näha, kui meie rendi aeg otja lõpeb ja meie siit ära peame kolima!"

Korraga sai wäljast akna peale koputud. Rentniku emand karjatas seda kuuldes ehmatuse pärast.

"Kes see hiline külaline küll peaks olema!" ütles Anna akna alla astudes. Kui ta asjata lumisest aknast wälja waatas, ilma et kedagit oleks näinud, tahtis ta alent juba lahti teha.

"Jäta see asi minu hooleks!" ütles rentnik ülesse tõustes. Ta tegi akna lahti ja küsis: "Kes seal on?"

„Üks wõderas reisija palub teilt ulualust ja öömaja,“ wastas wäljast nõrkt-wõderas murdes mehe hääl.

„Ära sa teda siise lasse!“ keelas rentniku emand paha meelega. „Mis meil wõdera inimes-tega tegemist! siin ei ole ju nende wõderaste-maja!“

„Aga, ema!“ ütles Anna wahale. „Sa tead ju, et meie küla kõrtsis neil öömaja kohta ei ole! mis peab see waene mees siis sähärduse paha ilmaga tegema, kui ta siin pool külges üsna wõderas on?“

„Ta wõib kuhugi mujale minna!“ ütles emand pahandades. „Mitspäraast tuleb ta siis just meie kaela?“

„Kes teab, ehk on ta koguni mõni rööwel ehk mõrtsuk, keda nüüdsel ajal igal pool ümber hulgab!“ wastas emand weel ikka tõreledes. „Sgapäew on sähärdustest peale tükkimistest ajalehtedes lugeda, sellepäraast ära tee ust lahti, isa!“

„See paluja maharusutud heal ei olnud ühe rööwli heale sarnane,“ ütles Anna osawõtlikult. „Meie ei tohi ühe inimese wastu nii hoolimatad ega tuimad olla, pealegi kallil Jõulu ajal. Rüsti parem järele, armas isa!“

Kentnik oli selle wahel peal sõnalausumata püüsi warnast wõtnud, waatas, kas see laetud pidi olema ja tegi siis ukse lahti, kuna Anna lambiga ettekotta tulb näitas, kuna emand kartlikult nende selja taga seisis.

Ust lahti tehes küsis Kromer:

„Kes seal on?“ ja hoidis ise püüsi lastmiseks walmis.

„Mis teil meilt tarwis on?“

Koor kahwatanud näuga mees astus wankuwa sammudega lähemale. Anna hoidis lampi tema näu kohal. Temal oli hall mantel selgas ja lai wilt kübar peas, mille ääri lumi alla oli surunud.

„Ma ei jälga enam ebaši minna,“ ütles ta wõera keele murdes rääkides. „Siin ei ole ühtki wõerastemaja ega miski ulualust leida, kuhu öömajale wõiks jääda. Rõrtši peremees juhatab mind mõisa, kust mind mõisa härra wõi ülewaa-taja — ma ei tea seda mitte — jääda sõn- dega minema saatis. Üks tige koer kiristab minu peale hambaid. Ma tulin teie maja tule peale seie ja palun nüüd Jumala nimel omale ulualust ja öömaja anda, mida Jumal teile ise saab tasuma!“

„Ara tee seda mitte!“ ütles emand pahaselt oma mehele.

„Tee seda, armas isa!“ ütles Anna, sellel võõra nooremehe üle häle meel oli. „Tema on õigus — Jumal saab seda ise tasuma!“

Rentnik häbenes isegi juba, et ta ühe väsinud teekäija vastu laetud püüfiga astus; ta pani koha püüfi lõrvale.

„Astuge aga uuesti hõõse!“ ütles ta sõbralikult. „Küll me' näeme, mis teha on.“

Wõõras tuli ta selle järele koha tuppa, kuna Kromer ukse finni ja lukku pani. Rentniku emand teadis nüüd ta, mis tema kohus oli, sellepärast läks ta kõõli ja hakkas õhtusöömist lauale tooma, mis juba ammugi valmis oli, kuna ta aga hõõski kartlikult oma ette arwas ja ütles: „Kes teab, ehk tahab ta meid aga hõõski paljaks rõõwida ja ehk koguni weel äratappa?“

Selle wahel peal wõttis rentnik võõra raske reisi tuue ja riputas seda wärna otsa. — Wõõra uued riided andsiwad tunnistust, et ta jõukas mees pidi olema. Rentnik oli hoopis teist laadi mees, kui tema emand; temal ei olnud poolgi nii uskmata ega kahtlane meel, waid otse sellele vastu, sellepärast ütles ta koha oma emandat hüüdes:

„Ema too sööm lauale! see waene mees on wist üsna nälgas!“

Wderas nähti väga roidunud ja wäsinud olema; ta palus omale klaas wärsklet wett jänu kustutamiseks, mida Anna ta kohe tooma läks.

Selle wahel peal läks wana Kromer tappi kallale wöttis sealt pudeli ja wäitese napsu klaasi ja ütles neid Anna kätte andes: „See peab teda wahel kosutama!“

Anna pani klaasi wdera ette laua peale, walas seda täis ja ütles sõbraliku healega: „Wõtke ja jooge see ära, see saab teid kosutama. Wderas waatas tänuliku filmadega ilusa neiu filmi, mis peale ta weini klaasi tühjaks jõi, mis teda ta kohe palju erksamaks nähti tegema. Anna pani ta ette maitsewaid söökisi, mis neil jõulu ajaks walmis oliwad, millest wderas aga väga wahel maitstes. Kõik kolm oliwad selle üle uudis himulised et kuulda ja teada saada, kes nende küllaline dieeti pidi olema.

„Teie olete wist ütlemata wäsinud?“ küsis rentni. Wderas tähendas peaga.

„Ma olen wila tee peal käinud ja tulen otsekohe Surabaiast...“

„Surabaia — kus kohal ehk maal on see koht?“ küsis Kromer imestades.

„Saawa saare peal, mis Hollandlaste asutus on.“

„Oh Hollandi maalt siis!“ ütles rentnik imestades.

„Ma tahan sulle näidata isa!“ ütles Anna oma maa kaarti raamatut senna tuues, mida ta wana õnusa mõisa proua käest, nii kui kõik teisagi kooli asju kingituseks oli saanud. Ta tegi maakaardi raamatu lahti, otsis Aasia maailma jäu kaardi ülesse ja tähendas sõrmega ühe koha peale näidates ja üteldes: „Seal on see nimetus „Saawa“ saar — kaugel, taga India meres, mittu tuhat penikoormat meist kaugel.“

Rentnik lõi kahte kätt tokku.

„Kii kaugelt olete teie siis seie maale tulnud? see on just kui ühest teisest maailmast!“

Wõeras tõendas peaga.

„Minu wanemad elasiwad seal nüüd on nad aga surnud,“ wastas wõeras.

„Mina tahtsin Saksamaale tagasi tulla, meie laew aga läks mere peal hukka... ma kautasin selle juures palju... ojusin korgi rõnga abiga paar päewa laenete turjal, kurni mind wiimaks üks reisilaew nägi ja ärapeastis!“

Rentnik imestas selle üle kangeste.

„Oh Sumal, mis ei ole teie siis kõik juba kannatada saanud! ja seal trehwafite teie siis just meie maa nurka ja külasse tulema...“

„Kas siin mõisas siis nii delad inimesed elavad, et nad kedagi võerast inimest Jõululau-päeva õhtugi oma juurde õomajale ei võta?“ küsis võeras teiste imetlemisest hoolimata.

„Ei neist ole midagi kiita, sest nii hästi härra kui ka tema uus walitseja, on kui ühe weega ristitud. „Endisel ajal, kui wana härra weel alles elas, siis olivad seal asjad hoopis teist moodi ja kõigil mõisa perel ja inimestel sai Jõulu-pühadeks Jõulu-puu tehtud ja tinkisi jägatud, nüüd on see hea aeg aga jäedawalt mööbas, sest et wana härra juba maa muldas puhkab!“ —

„Kuidas oli tema nimi?“ küsis võeras.

„Telling.“

Wõera näu ümber läis jeda kuuldes imelik wärin, mida aga rentniku perekond tähele ei näitanud panema.

„Ja peale selle, mis sündis?“ küsis ta edasi pärides.

„Peale selle oleks pidanud üks teine Telling tema wara ja mõisa pärima, kes aga soutu-mats kaduma jäi ega kustilt pooltki wälja ei ilmunud, ehk teda küll taga kuulatud ja otsitud sai. Temast ei ole ammu enam midagi kuulda

olnud. Seda mõisat päris nüüd üks kaugelt sugulane nii kauaks, kui õige pärija pidi wälja ilmuma, ehk kui mitte, siis jäeb see mõisa temale jäedawaks päranduseks, mis ta nii näitab sündima. Sellest saadik on siin aga kõik asjad teiseks muutnud! — Ma imetlen üksnes aga weel selle üle, et teid koertega mõisast weel tulema ei kihutatud," ütles wana Kromer oma juttu lõpetades. Wõeras kuulas seda kõik kõigesuurema osawõtmise ja tähelepanemisega pealt, kuna ta pea wäsimuse pärast wiimaks aga noriku langes, nii et rentnik seda kõige paremaks arwas, kui ta wõerast magama pidi lastma minna.

„Emand andis talle märki mis peale nad teise tупpa läksiwad.

„Teeme temale kuuri alla aseme," ütles ta, „sest kes teab mis kurja ta meile õõsel wõidib teha, kui meie kõik magame!"

„Oled ja peast hulluks läinud?" wastas Kromer.

„Kuuri peab inimene selle kange külмага magama minema? see oleks see kõige suurem ülekohtus, kui meie seda teeksime, ja meie ei oleks paremad, kui see ülekohtune walitseja mõisas. Ei, Marta, meil ei ole misti kahtlust tema

waistu tartwis pidada. Wõeras noormees peab meie wõeraste tuas magama, mille eest ta muibugi mõista kõigest südamest tänulik saab olema ja homme uue jõuga ülesse tõustes, meile oma elulugu edasi saab jutustuma, mis teda meie nurka ajas. Täna aga jätame tega aga rahule, sest et ta wäga wäsinud näitab olema."

Nõnda see ta sündis. Anna tegi wõerale wõeraste tuas pehme, aseme walmis nii et ta tõega kui oma kodu pidi olema. Teistele head teha oli alati Anna kõige suurem rõõm, iseäranis weel Jõululaupäewa õhtul. Kromer juhataas teda magama ja peagi puhkasiwad kõit raskes unes.

Teisel hommitul läks Kromer trepist ülesse, et wõerast kõhwi lauda kutsuda. Ta tuli mõtleja näuga sealt alla, omaste juurde ja ütles.

"Lapsed, ma kardan, et meie wõeras raskete haigeks jääb, sest et t'al palawit peal käib, ja ta kangeste jampsib. Ma lasen sulast hobust ette panna ja tohtri järele minna."

Mõlemad naisterahwad oliwad ta kõhe haige rawitsemiseks walmis, isegi rentniku emanda süda oli sellest liigutud saanud. Anna hakkas täieste haige talitajaks, sest et ta oma

õnnsa heategijana juures seda oli õppinud, kui see surma peal haige oli ja siis jälle õnnsa wana härra juures kuni surmatunnini hoolitse nud ja walwanud. Temal oli sellest saadik ta weel arsti rohtusi järel, mida ta nüüd wõera nooremehela sisse andis ja tema otsaesist külma wee lappidega jahutas, mis ühtepuhku jahutud saidwad. Senna tulnud arst kiitis seda kõid heaks, kuna ta rohusedeli kirjutas ja sellega apteekist rohtu käskis tuua, pealegi tellis ta hästi hoolega haige eest hoolt kanda. Anna oli üks wäsimata haige tallitaja; mõningase päewa pärast aga hakkas haige nooremehela terwis ometegi paranema ja ta tänas oma heategijat ja rawitse jat enam filmade kui sõnadega. Mõlema noorte inimeste wahel sigines õrn sõbrus, mida meie ta wahest armastuseks juba wõiksime nimetada, kui noormees sellest Annale märku oleks and nud, mida ta aga mitte ei teinud. Ta ei ni metanud neile oma nimegi. Anna pani tähele, et ta ühte paberi pakkest hoolega oma peapadja all hoidis. Kui ta oma terwisega nii kaugele oli jõudnud, et ta ilma hädaohtu kartmata juba wäljas wõis läia, küsis ta rentniku käest, et kas ta temale ühe suurema linna adwokatide nimesi wõib teada anda, keda ta teab ja tun neb. Kromer ei tunnud neist kedagi muud, kui

sealt wäikse linna üht adwokati. Ta ondis temale nõu, seda sealse õpetaja käest järele kuulato, kelle juurde Anna teda ka koge wiis. Ta tuli sealt pärafi palju rõõmsama meelega tagasi, kui senna oli läinud. Õpetaja ei olnud temale selle üle mitte üksi head nõu, waid ka weel pealegi raha abi annud, ilma kelleta mõnikord keegi adwokat midagi ei talitaba ega ette ei wõta.

„Nüüd pean ma ka teie kaelast ja tülinast ära minema!“ ütles wõderas, „praegu ei jõua ma teie kulu ega waewa ära tasuda, waid seda tahan ma teile tänulikult...“

Rentnik aga ütles lähku:

„Teil ei ole meile miski tänu wõlga! mitte midagi! sest et see ju igauhe riitiniimese ja ka ligemise kohus on, et meie ühte teisi hädas peame aitama. Peale selle saab see meid wäga rõõmustama, kui meie seda kuulda saame, et teie käsi hästi käib.“

Kui wõderas seletas, et tema lähema raudtee jaama tahta minna, lasi rentnik oma kõige parema hobuse ette walentada, pani wõdera nooremehe taskusse salaja wäikse summa raha ja jaatis teda siis sulasega jaama peale. Anna

tintis temale ühe kunstlikult kujutud kampsoli, mida ta oma kätega oli walmistanud. Wõeras noormees nimetas teda omaks heaks Soul-ingliks, ilma kellela ta nüüd ehk juba haudas oleks puhkanud. Sumalaga jättes hoidis ta südamlikult tema käest kinni ja waatas sügawa osawõtmisega tema otša ja filmi, mis juures temale wesi filmi tippus tulema. Ta hoidis oma südant aga tagasi ja kui ta sealt juba ära oli läinud, siis nuras rentniku emand, et wõeras nii hoolimata ja tänamata nende wastu oli olnud, ehk nad temale küll palju head oliwad teinud, et ta neile omaft asjast sõnagi ei olnud lausunud ega ka oma nimegi nimetanud.

Kui ta õpetajaga kokku sai, siis rääkis ta oma imelikust wõerast ka sellele ja küsis, mis ta temast pidi arwama.

„Tema rääkis ja seletas mulle oma asja põhjani ära, kuna ta mind sellest aga waitida tellis, mida ma ka kindlaste tõutasin,“ wastos õpetaja pühalikult, niipalju aga wõin ma teile ometegi öelda, armas naaber, tema asi on hea külle peal. Ma loodan seda kindlaste, et meie temast lähemalt kuulda saame!“

Selle wahel peal läksiwad nädalad ja kuud mööda, ilma et nad wõerast noorest mehest sõ-

nagi enam oleks kuulnud, veel vähem teda näinud. Anna ei suutnud seda tahwatanud näuga noortmeest enam ära unustada, vaid ta mõtles ühtepuhku tema peale. Tema oli see esimene noormees, kes Anna meelest see kõige kallim ja armsam siin maailmas oli, peale tema õnnsa wenna surma.

Lähem loetuse aeg jõudis selle wahje peal kätte, mis rentniku Kromer'ile see wiimne loikus Wellau karja mõisas pidi olema. Mure ja kurwastusega mõtles ta tulewiku peale, kui ta seda kõik maha pidi jätma, mille kallal ta oma pale higinis kõigesuurema hoolega töötanud, just kui oleks see kõik tema päris omadus olnud.

Seal ulatas korraga sõnum külasse ja ka nende kõrwa, mis kõik liikuma ja kihama pani; õige Telling'i warapärija olla järsku wälja ilmunud ja kohtu poolest ka õigeks warapärijaks kinnitud. Ta ei olnud küll mitte see, kes seda mõisa ja pärandust ise pidi pärima, vaid tema poeg ja seda moodi siiski see õige pärija. Selle peale tuli ka peagi pealinnast üks kuuluis adwokat senna, kes suure mõisa endise walitseja käest arawõttis ja teda ennast minema kihutas, kuna ta mõisa walitsust nii kauaks Kromer'i kätte usaldas, kui uus härra ise senna pidi

tulema. Kromer ise pidi aga wana rendi koha peale paigale jäema. — Ka wana õpetaja juurde läks kuulus seaduse tundja; terwitas teda uue mõisa herra ja kui tirku eestseisja poolt sõbralikult, üteldes: „Teie uus herra palub teid weel kaua oma koguduse hingede kasuks töötada, kui Jumal seda lubab ja teile elu ja terwist kingib!“

Rõõkide südamed oliwad selle muudatuse üle rõõmsad. — Rentniku perekond aimatas, ehk oligi see wõderas noormees, kes nende juures wiibinud, see uus herra.

„Jah, tema see ongi!“ wastas õpetaja, kui Kromer sellest korra juttu tegi. „Nüüd wõin ma sellest asjast küll rääkida ja tema saladust teile ilmutada. Tema isa olla Austraaliasse läinud, kus ta omale üht Inglise neiut abikaasaks wõtnud, kellega temal üks ainus laps oli olnud, nimega Prants, kes nüüd meie mõisa herra on. Et tema isal Austraalia maal suuremat õnne ei olla olnud, läinud ta oma perekonnaga Batawiasse. Seal surnud tema armas abikaasa sealse kliima kätte, mida ta nõrk terwis ei ole jõudnud wälja kannatada. Sealt läinud ta oma pojaga Surabaia'sse, kus ta ka ise haigeks jäenud. Suurt rikkust ei ole tall

küll olnud, aga niipalju küll, et neil midagi ei olla puudunud. Ta olla poega pärast oma surma kästinud Saksamaale minna, et sugulasti ülesse otsida ja kui trehwap, ta nende warapärjaks jääda, sest et neil teisa lähemaid sugulasti ega warapärjaid enam ei olla. Esialgul, nii jutustas ta mulle suusõnal, olla see ta südamele väga ränk ja raske olnud, et oma sugulastega hakata kohut käima. Kui ta aga teie läbi, armas Kromer, seda olla kuulda saanud, kui ülekohtune teie selle korrane härra olla, siis wõtnud ta julgust ja kindlat nõu, oma õigusi maksmaks teha, mis ta temal kõigil hästi korda on läinud. — Wõit on tema poole langenud!”

Kromer hakkas ta koha suure mõisa walitjust ja talitamist korraldama, kus väga palju diendada ja parandada oli, mis wana härra surmast saadil uus mõisa walitseja seal ülekohtu ja kurja oli teinud.

Ometegi wiimaks, mõni päew enne Jõulu pühi, tuli uus mõisa omanik Prants Telling ise, Wellausse elama; ilma kõige uhkuse ja kätata, kui tahaks ta sellega awalikult näidata, mis ja kui suur wähe ühe prassija maratseja ja mõistliku mehe wahel on. Kõige südamelikumalt teretas ta kõige esmalt wana rentniku

Kromer'it mõisa hoowi peal ja palus teda enesele abiks ja toeks olla ja mõisa walitsuse juhatamist edasi pidada. Selle peale päris ta, kuidas tema armsa abikaasa ja tütre käsi pidi käima, ja kui Kromer temaga Jumalaga jättis, siis saatis ta neile palju terwisid. — Rentniku majasse ei läinud ta aga mitte. —

„Nüüd on tema rikkaks ja uhteks läinud ja ei tarwita enam meie nõu ega abi!“ ütles rentniku emand nukralt.

„Muidugi mitte!“ wastas Anna wägise sunnitud külmusega, kuna ta süda selle üle kangeste walutas, et nende endine wõderas nendest nüüd meelega ennast eemale hoidis. — Ta mõtles selle üle hoolega järele, kuidas ta seda pidi korda saatma, et nad ilmaski üheteisega enam kokku ei pidanud saama.

Päew enne jõulu alustas elaw läbikäimine ja läbirääkimine õpetaja ja mõisa härra wahel. Suur linnine wanter tuli linnast mõisa hoowi peale, millest kõiksugu tasta ja pakkisi mõisa suure saali taluti. Õpetaja pidi selle kõige juures see pea talitaja ja tegelane olema. Suur kuuse puu lasti ülesse seada, mida õpetaja teiste teenijate abil, kes sellest saladusest pididwad waikima, kõiksugu ilu ja maiuse asja-

tega ära ehitas. Kui kulu tuli lendas sõnum läbi kogu küla, et suures mõisas tänawu aasta jälle Jõulu-puu pidi olema, nii kui see endisel ajal oli olnud! See oli rõõm, nii wanale kui noorele! HädaSte jõudis widewil kätte, seal põles ka juba suures pidu saalis suur tore Jõulupuu täis ilu ja ehtes, mille ümber kogu küla rahwas oli kogunud. Koolitaja seadis omad koolilapsed laulma, ja peagi kõlas kohades läbi suure saali pühalik laul:

„Mis õnnis õõ!

Su sarnast polnud weel., j. n. e.“

Pitka pidu laua peale oliwad kõitide jäuiks seatud Jõulu kingid wäljapandud, iga ühel tema nimega sebel juures, mis asi kellegi inimese eht lapsele kohane ja passilik oli. Noor mõisa omanik seisis, õpetaja paremal pool. Rõigeesmalt pidas wana halli peaga õpetaja mõnusa ja südameliku kõne Jumala ime seadmiste üle ja kästis selle eest kõiki seal olijaid Jumalat kiita ja tänada, kes neile kaugele maailma merede tagant ühte heldet ja head härrat mõisa omanikuks oli saatnud. Peale selle saiwad kingitused wälja jagatud ja siis kästi koolilapsi Jõulupuu tühjaks teha. — Kõik oliwad ütlemata rõõmsad, kõitide näud hiilgasiwad. —

Noor mõisnik aga oli selle wahel peal sealt juba ammugi waguft ära läinud, temal oli weel muud tähtsaid asju toimetada ja talitada. —

Ra rentniku Kromer'i majas põles seal tähtsal Jõulu-laupäewa õhtul Jõulu-puu. Anna soowimise peale oliwad ka wanemad seda lastnud sündida; ta ei tahtnud seda kedagi inimest märgata ega aimata lasta, kui väga kurb ja maha rõhutatud ta süda sellepärast oli, et mõisa omanik temast nüüd enam midagi ei näitanud wälja tegema. Ta oli oma näppudega tehtud kingitused isa ja ema kätte annud. Ka teenijatele andis ta nende kingid kätte. Kui teenijad oma tubadesse juba oliwad läinud, puudus siiski Kromer'i perekondas täielik pühade rõõm ja tuju. Ja kui wana Kromer neile weel oma poega meele tuletas, siis muutis kõikide meel otse kurbuseks. Rentnik tahtis ju Jõulupuu lüünlaid ärakustutama hakata — seal sai korruga tasakeste alna peale koputud. Anna nähti selle üle kohtuma.

„Kes seal on?“ küsis wana Kroomer akent lahti tehes.

„Waene rändaja minewast aastast!“ wastas dueft tuttawa Tellin'gi heal.

Rentnik tegi kähku uksest lahti ja saatis noort mõisnikku rõõmsa näu ja sõnadega tuppa. Anna

TARTU ÜLIKOOL

RAAMATUKOGU

oleks seda nähes rõõmu pärast otse hõiskanud, kuna ta oma südant aga siiski taltsutas ja tahta tупpa rüges.

Telling teretas kõige esmalt wana auusat abielu paari, mis peale ta naljatades küsis: „Noh, kus olete teie siis minu minewa aastase Jõulu inglil pannud?“

Ja kui Anna selle peale teisest tuast pool häbelikult senna tuli, wõttis ta tema käe peusse ja ütles:

„Minu süda ajas ja sundis mind teie tänawu aastasest Jõulu rõõmust tulema osa wõtma, sest ma tahtsin oma Jõulu inglil kõigest südamest, nii kaua aja pärast jälle näha saada. Dnn on mul kõigis asjus olnud, aga siiski — mis on dnn ilma südame rahuta? Kui ma siin minewa aasta haige olin, siis silmasin ma laua peal ühte musta naha sisse koidetud, wäikest raamatut, ma tegin seda lahti, kust mulle mitmed waga mõtetega laulud filma langesiwad, ma lugedin ühest laulust:

„Truu, puhas süda, ilma peal:
Da kõige kallim wara
Ja kui sa seda leidnud teal,
Ei teegi riisu ära!“ —

Seal mõtlesin ma teie truuduse ja armastuse peale, mista teie mind wõerast meest rawitsefite ja pöetafite, ja sellest saadit, armas Anna! olen ma teie peale alati mõelnud ja teid omas südames kannud. Ma ütlen ja tunnistan teile seda teie wanemate kuuldes ja nähes, et ma üksnes teid kõigest südamest armastan ja auustan ja et ma üksnes teie läbi omas elus wõin õnnelikult saada. Tahate teie minu omaks saada ja mind sellega jäedawalt õnnelikult teha?"

„Anna ei saanud südame liigutamise pärast sõnagi suust, waid lastis oma pea nooremehe rinna najale, kuna see tema kaela ümbert õrnalt finni wõttis ja teda selle peale tema wanemate juurde wiis.

„Meie palume teie käest oma õnnistamist!“ ütles ta rõõmsa healega. „See peab meie kõige ilusam ja auusam Idulu-kingitus olema!“

Wana abielu paar oli oma ainsa ja armsa lapse ootamata õnne üle ütlemata rõõmus ja õnnelik. — Pisaril filmil õnnistatiwad nad neid kõige südamelikumalt.

„Ja nüüd weel üks sõna teie kohta, armas isa!“ ütles noormees ennast wana rentnik Kromer'i poole pöördes: „Ma ei osta maja pida-

misest ega põllutöö harimisest peaaegu midagi, kuna ma ühe parema kätte alla Wellau suurt mõisat enam ei tea uskuda anda, kui teie kätte. Et teie veel ikka rentniku põlwe sisse tahate jäeda, siis võtke kogu need maad oma kätte rendi peale, kuna meie pärast pulmi mõisa elama jääme, siis võime meie ühes koos oma põlduist harida ja endid selle üle rõõmustada, kui need parema järjele saavad upitud, mis selle wähe peal wähe hooletuse sisse on jäetud!”

Rõõmsa meelega oli wana rentnik sellega ka kogu nõus. Ühte rõõmsamat Jõulu laupäewa õhtut ja Jõulupühast ei olnud Wellau külas, mõisas, ega ka wana rentniku majas ilmaski veel enne pühitsetud, kui sel ülemal nimetatud Jõulu-pühadel.

Wana rentniku emand ei lastnud sellest saadik enam ühtki wõderast ilma annita oma uksest mööda minna. Tema umbusaldus oli täitsa kadunud ja murtud.

Uuemad jutu raamatud

mis G. Pihlaka raamatukaupluse kuluga on trükitud:

- 1) **Lulus uste taga.** Kriminal romaan Amerikast. Cestistanud P. Grünfeldt, hind 60 kop.
- 2) **Sumorow.** Maailma kuulsam sõja kangelane. Cestistanud T. Kuusik, hind 85 kop.
- 3) **Auujõna.** C. Berneri romaan. Cestistanud P. Grünfeldt, hind 15 kop.
- 4) **Püha luju.** Jakob Liivi lugulaul, hind 15 kop.
- 5) **Glutartus.** Inglise kuulsa kirjamehe Samuel Smieles'i õpetused, juhatused ja äratused iseenele kasvatamiseks ja mehiseks tegemiseks. Cestistanud P. Grünfeldt, hind 60 kop.
- 6) **Walge kindral.** Jutustus wiimsest Wene-Türgi sõjast. Cestistanud, J. A. Weltmann, hind 15 k.
- 7) **Würst Serebrändi.** Kuulsam Wene ajalooline jutustus Joan Hirmsa ajast. Krahw A. K. Tolstoi järele eestistanud T. Kuusik, hind 1 rbl.
- 8) **Õnne õis eht ühed sihid — teised teed.** J. Berneri romaan. Cestistanud P. Grünfeldt, h. 50 k.
- 9) **Balakirew.** Peeter Suure kuulus naljahammas, piltidega, hind 30 kop.
- 10) **Ämmamoori käsiraamat.** Kirjutanud Dr. B. S. Schulke, Ämmamoori kooli direktor Jenas h. 1 r.
- 11) **Herodias.** Jutustus Kristuse ajast. Cestikeelde kirjutanud P. Grünfeldt, hind 20 kop.
- 12) **Rõuuandja,** kuidas põllumees haigeid loomasid peab raawitsema ja parandama. Kirjutanud Dr.

- L. Steuert Weihenstepani põllutöö akademia professor, hind 80 kop.
- 13) **Tiifitus.** Juhatus kuidas end igaüks tiifikuje eest võib hoida, kuidas tiifikust tuleb arstida ja võimalikult parandada, hind 20 kop.
- 14) **Wõimata!** Haloolik jutustus L. Areg'i järele. Gestikeelde kirjutanud P. Grünfeldt, hind 20 kop.
- 15) **Amerika õnnesejad.** Inglis kirjaniku Panih'i jutustus, hind 50 kop.
- 16) **Taani raamat.** Arutused Taani öö ja Taani-päewa kohta, 25 Taani juttu, hind 25 kop.
- 17) **Hispania-Amerika sõda.** Tõeste sündinud lugu Kuba ja Wilippinide jaarte mäsajatest ja Hispania merewäe ära hävitamisest Põhja-Amerika Ühisriikide poolt, ja maa ja mere lahingitest 1898. aastal, hind 20 kop.
- 18) **Kunst wiijatasa olla** ehk Nõuuandja mitmesugustel eluteedel. Noorele ja wanale kirja pannud P. Grünfeldt, hind 25 kop.
- 19) **Salatäuba wedaja.** Franz Hofmann'i ilus ja tõelik jutustus. S. Martinson, hind 30 kop.
- 20) **Murtud südamed.** May Ring'i ajaloolik jutustus. Gestikeelde toimetanud P. Grünfeldt, hind 20 kop.
- 21) **Rahwa nali.** 175 naljakat jutusest, hind 20 k.
- 22) **Siline päike.** J. M. Sommer'i jutustus, hind 15 kop.
- 23) **Mahdi walge kindral** ehk Suudani sõda ja Kartumi linna langemine, hind 15 kop.
-